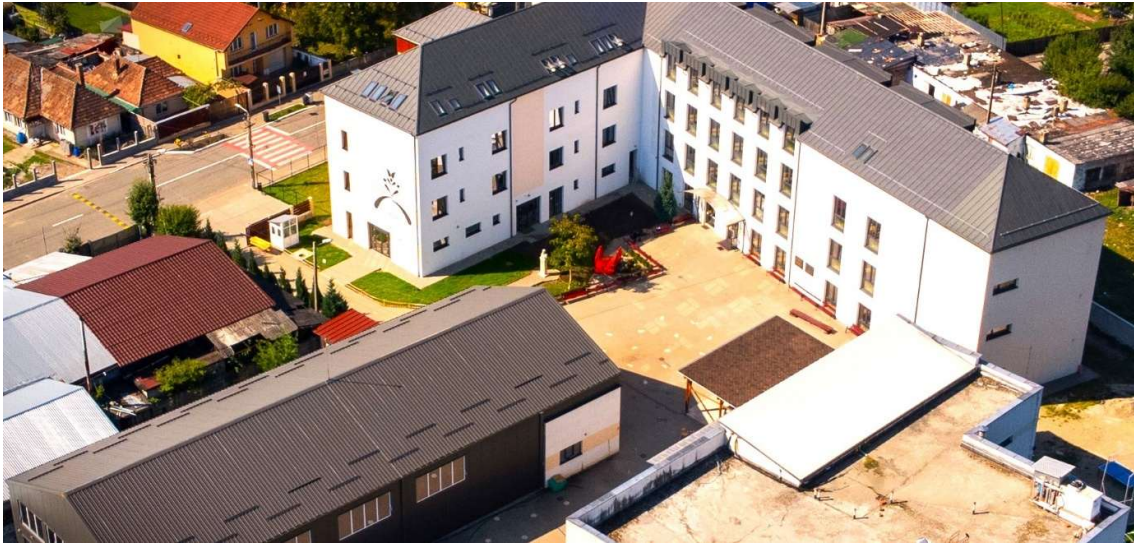

A szamosújvári Téka Alapítvány intézményi fejlődése

1993-2025 között

1

1. Alapgondolatok

A jelen esettanulmány azt a fejlődési ívet mutatja be, amely során a Téka Alapítvány a kezdeti, táncház köré szerveződő kulturális kezdeményezésekből egy komplex, a mezőségi magyarság megmaradását szolgáló, nemzeti jelentőségű intézményrendszerre nőtte ki magát.

A szórványlét nem csupán kulturális és politikai eszközök hiányát jelenti, hanem a közösségi lét otthonosságának, a természetes kapcsolati hálók elvesztését is. Ezért a Téka filozófiája a szórványlétet nem hátránként, hanem feladatként és lehetőségként fogja fel.

A fenti gondolatot tudatosítva, az évek során a Téka Alapítvány **a szamosújvári és a mezőségi szórvány szolgálatában** egy olyan **intézményhálózatot épített ki**, amely komplexen fedi le a régió kulturális, oktatási és közösségi igényeit. Ez a hálózat nem egy elszigetelt épületek gyűjteménye, hanem **egy stratégiai ökoszisztéma, amely a közösség teljes életciklusát szolgálja**: a kultúrát (Művelődési Központ), az oktatást (szórványkollégium, mezőségi iskola), a vidéki elérést (Feketelaki Kultúrcsűr, szépkenyerűszentmártoni közösségi ház), a készségfejlesztést (Kézművesház, Lovasiskola) és a gazdasági fenntarthatóságot (Vendégház) is.

2. Az indulás – 1993-96.

A kezdeti évek legfontosabb lépései a szerves fejlődés logikáját követték:

- A rendszerváltást követő években a szamosújvári magyar fiatalság újjászerveződésének motorja a táncházmozgalom lett ugyanis a népi kultúra nem csupán értékmentés, hanem a közösségépítés leghatékonyabb eszköze is lehet.

- **1992:** Megalakult a **Kaláka Néptáncegyüttes**, eredetileg Kenderkóc néven. Az együttes egy elkötelezett közösség kovácsolóhelye lett. A név - Kaláka – tudatos választása a szervezet filozófiáját tükrözte. A kaláka a "*közösség érdekében végzett önkéntes munkát*" jelenti, amely szorosan összekapcsolta a **kulturális tevékenységet a társadalmi felelősségvállalással**.
- **1993:** a Téka Alapítvány hivatalos bejegyzése. A növekvő tevékenységek és a hosszabb távú tervek megvalósításához elengedhetetlen volt egy intézményes, jogi keret létrehozása.
- **1993-94:** Elindultak az első komolyabb, szervezett programok, mint a "Népi Kultúra Napjai" rendezvénysorozat amire később ráépül első nemzetközi fesztivál – a tavaszi. Ebben az évben a Kaláka együttes egy sikeres franciaországi turnén is részt vett, amely megerősítette a közösség önbizalmát és szakmai elismertségét.

- **1993: első székház - a ferences kolostor.** A kezdeti sikerek és a programok iránti növekvő igény hamar világossá tették, hogy a ferences kolostorban bérelt termek már nem elegendőek. Pályázatot adtak be az Illyés Közalapítványhoz – 1994.

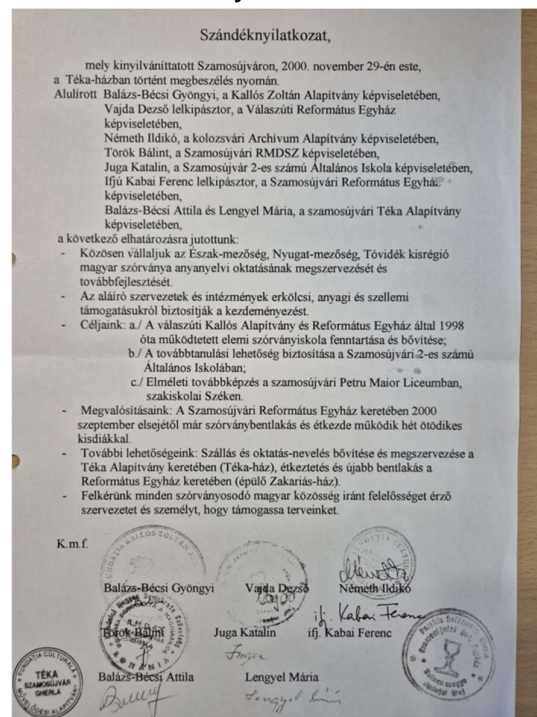
3. Az intézményesülés mérföldkövei (1995–2008)

Ebben az időszakban kezdődött a fizikai és programinfrastruktúra kiépítése, a hosszú távú működés alapjainak megteremtése. Az amatőr néptáncgyűttesből ebben az időben lett egy **professzionálisan működő, ingatlantulajdonnal és széleskörű programkínálattal rendelkező civil szervezet.**

Az infrastrukturális és programfejlesztési mérföldkövek:

- **1995 - A Téka Ház megvásárlása és a Téka Művelődési Központ létrehozása.** Az önálló működés fizikai alapjainak megteremtése; a közösség "saját háza". A Téka Ház megvásárlásához a döntő támogatást az **Illyés Közalapítvány** biztosította a Magyar Ház program keretében
- **1997 - Az első Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál megszervezése.** A mezőszégi értékek tervszerű mentésének és bemutatásának kezdete. Az első **táborok** megszervezése. **Kézműves műhely** létrehozása.

- **2000 - Csatlakozás a Kallós Zoltán Alapítvány Mezőségi szórványoktatási programjához.** Stratégiai fókuszváltás az oktatás felé; a szórványkérdés központi üggyé emelése.

- **2002 - A Téka Szórványkollégium létrehozása a Téka Ház tetőterében.** Konkrét válasz a vidéki magyar gyerekek anyanyelvi oktatásának hiányára.

- **2004-2006 - Az új, önálló szórványkollégiumi épület** felépítése és átadása. Az intézmény jelentős minőségi és mennyiségi növelése, a program hosszú távú fenntarthatóságának biztosítása.
- **2005 - A Tóvidék Program elindítása.** A tevékenység kiterjesztése a falvak közművelődési és infrastrukturális rehabilitációjára.
- **2008 - A magyar állam Kisebbségekért Díjának** elnyerése. Az alapítvány munkájának első magas szintű állami elismerése.

A működési és fejlesztési költségeket pályázatokból és a közösség erejéből fedezték. Az építkezések és felújítások jelentős része a névadó „kaláka” szellemében valósult meg; a közösség tagjai önkéntes munkával építették saját intézményüket, ami tovább erősítette kötődésüket.

4. A Mezőségi Magyar Iskolaközpont létrehozása (2009–2016)

6 Az önálló magyar iskola létrehozása **stratégiai szükségszerűség** volt. Abból a felismerésből fakadt, hogy a kollégium önmagában nem elegendő az állami oktatási rendszer napi asszimilációs nyomásának ellensúlyozására és a fejlődéshez szükséges minőség biztosításához. A szórványban minőségibb, **vonzóbb és jobban felszerelt oktatást kell nyújtani, mint a többségi intézmények.**

A projekt egy helyi kezdeményezés nemzeti jelentőségű üggyé válásának folyamata, amely a politikai lobbí, a kitartó munka és a stratégiai partnerségeknek köszönhetően lett sikeres.

A projekt megvalósításának szakaszai:

- **Partnerség a helyi önkormányzattal (2009):** A helyi RMDSZ tanácsosainak köszönhetően a szamosújvári önkormányzat egy 7053 m²-es belvárosi telket utalt ki az iskolaépítés céljára.
- **A "Nemzeti Jelentőségű Intézmény" cím elnyerése (2009–2010):** A magyar kormány döntése az alapítványt és az iskolaprojektet a nemzeti jelentőségű intézmények közé emelte. Ez a státusz biztosította a folyamatos finanszírozást a BGA keresztül, és a legmagasabb politikai szinten tartotta napirenden az ügyet.
- **Az építkezés kihívásai (2010–2014):** Az építkezés 2010 szeptemberében kezdődött, de a több részletben, évről évre érkező támogatások miatt lassan haladt.

- **A fordulópont (2014):** A projekt sorsát a magyar miniszterelnök válaszüti látogatása fordította meg. Neki ismertették a helyzetet és átadták a projekt dokumentációját. A miniszterelnök ígéretet tett az építkezés befejezéséhez szükséges összegű támogatásra.
- **A megvalósulás (2015–2016):** 2015 márciusában aláírták a 400 millió forintos támogatási szerződést. Ennek köszönhetően az építkezés felgyorsult, és 2016 szeptemberében elkezdődött az első iskolai tanév.

A Kemény Zsigmond Elméleti Líceum létrehozásával a Téka Alapítvány a mezőszegi magyarság megmaradásának legfontosabb bástyáját építette fel. Ezzel teljessé vált a szórányoktatási program, amely az óvodától az érettségiig biztosítja a minőségi, magyar nyelvű oktatást a régió fiataljai számára.

[illegible]

- **Téka Szórvány Művelődési Központ:** a kulturális gyökerekből táplálkozó központ, amely a közösségi élet motorja és az "Akkreditált Kiváló Tehetségpont" (2019-2025) meg **LÁTÓPONT** (2025) címek birtokosa. Jelenlegi programkínálata:

Nagygyrendezvényeink 2025-ben : XXIX- Nemzetközi Néptáncfesztivál; XXIV- Nyári honismereti- és gólya tábor; XVII. Kézműves tábor; XV. Felnőtt kézműves tábor; II. Lovas tábor; XXX.- Kalácsa tábor Feketelakon ; XXVII. - Őszi Évadnyitó Fesztivál ; XXVIII - Mezőségi Népzene és Néptáncfesztivál ; XIX – Pörgettyű anyanyelvi vetélkedők; XXV - Betlehemes találkozók; Nyári kézműves táborok, X. Feketelaki Népzenei tábor ; XI.Feketelaki Összművészeti tábor; IX. Román nyelvi tábor

- **Mezősegi Téka Szórványkollégium:** otthont és nevelést biztosít a vidéki diákoknak; 2023-ban új, modern épülettel bővült. Jelenleg **123 diákról** gondoskodunk, akik **29 különböző településről** érkeznek Szamosújvárra. Számukra nem csupán szállást és étkezést biztosítunk, hanem egy komplex nevelési programot is, amely a tanulmányi felzárkóztatástól a kulturális és személyiségfejlesztő foglalkozásokig terjed, sőt, a hátrányos helyzetből érkező gyerekek számára pszichológusok és pszichopedagógusok bevonásával rehabilitációs programokat is nyújtunk.
- **Kemény Zsigmond Elméleti Líceum:** a mezősegi szórványoktatási program stratégiai fejlesztésének befejezése.
- **Téka Népzeneiskola és Kézművesház:** A hagyományörzés és a tehetséggondozás szakosodott műhelyei, amelyek a kulturális örökség továbbadását szolgálják.

- **Feketelaki táborközpont – Téka Kultúrcsűr és a szépkenyerűszentmártoni közösségi tér:** a vidéki kiterjesztés helyszínei, amelyek a falvak közösségfejlesztését és infrastrukturális rehabilitációját célozzák.

- **TéKarám Lovasiskola és Téka Vendégház:** A fenntarthatóság és a szabadidős tevékenységek új intézményei, amelyek a turizmusra és az önellátásra fókuszálnak.

Ez a komplex modell, amely egy fedél alá hozza a kulturális, oktatási és szociális funkciókat, képes kézzelfogható eredményeket és mérhető hatást elérni a közösségben.

6. Partnerségek.

A Téka modell sikerének egyik kulcsa a kiterjedt partnerségi hálózat is.

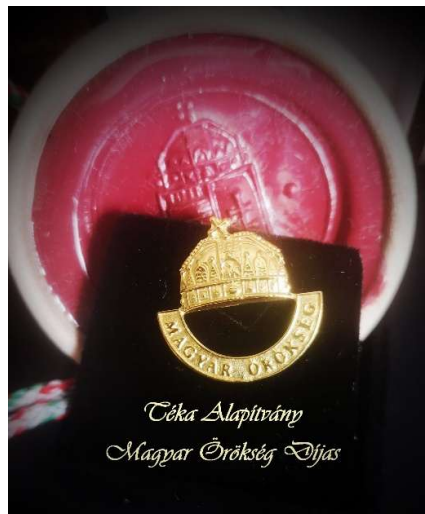

- Kiemelkedő a **Kallós Zoltán Alapítvánnyal** való szoros együttműködés, amellyel közösen működtetik a mezőszégi szórványoktatási programot.
- Stratégiai partnerség a budapesti **Hagyományok Házával**
- szoros kapcsolatot számos helyi, erdélyi és magyarországi civil és állami szervezettel.

7. Elismerések.

A munka **külső, szakmai validációját** a számos elismerés jelzi.

11

- A legfontosabbak között szerepel a **Kisebbségekért Díj (2008)**; a **Nemzeti Jelentőségű Intézmény** státusz, amelyet 2009 óta visel a Téka; **PRIMA Díj (2019)**; **Magyar Örökség Díj (2024)**.
- A Téka tehetséggondozó munkájának komplexitását a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetségének értékelése is alátámasztja, amely az **„Akkreditált Kiváló Tehetségpont”** címet 2025-ben is megújította.

- 2025-től a Téka-modellnek köszönhetően a szervezet tagja a **LÁTÓPONT** hálózatnak.

8. Összegzés és jövőkép.

A Téka Alapítvány fejlődése a helyi kulturális kezdeményezéstől a nemzeti jelentőségű intézményrendszerig egy olyan történet, amelynek tanulságai túlmutatnak Szamosújvár és a Mezőség határain.

12

Eredményeink sikere három kulcstényezőben azonosítható:

- **Holisztikus megközelítés** - A Téka-modell lényege az a felismerés, hogy a szórványban a megmaradáshoz nem elegendő egy-egy területet támogatni. **Komplex, az élet minden területére kiterjedő** (oktatási, kulturális, szociális, szabadidős) **intézményrendszerre van szükség**, amely képes vonzó alternatívát nyújtani.
- **Intézményvezetési vízió** - informális közösségi háló létrehozása - az a stratégiai látásmód, amellyel a kulturális tevékenységet – a táncházat – a közösségépítés és intézményteremtés tudatos eszközévé tette, megalapozva a későbbi fejlődést. Olyan intézményvezetés, amely a **fenntartható intézményi struktúrák szociológiai előfeltételét, a kohéziós társadalmi szövetet helyezte előtérbe**. A tartós intézmények nem légüres térben, hanem csak egy élő, organikus közösség talaján tudnak gyökeret eresztetni
- **Stratégiai partnerségek** - Az alapítvány sikeresen épített ki hatékony együttműködést a mindenkor magyar kormánnyal , a romániai magyar érdekvédelmi szervezettel és a helyi önkormányzattal. E partnerségek tették lehetővé a nagyszabású infrastrukturális beruházásokat.

A szamosújvári Téka Alapítvány története bizonyítja, hogy egy elkötelezett közösség, világos vízióval és kitartó munkával képes megfordítani a negatív folyamatokat. Modellünk nem csupán a mezőségi magyarság számára jelent reményt, hanem példaként szolgálhat más, a megmaradásért küzdő szórványközösségek számára is szerte a Kárpát-medencében.

Ugyanakkor reálisan kell látnunk a helyzetet. A legfontosabb következtetés, amit több évtizedes munkánk során levontunk, a következő: **a szórványközösségek önmagukban, csupán saját erőforrásaikra támaszkodva, a homogenizáló többségi nyomás ellenében nem képesek megmaradni.** A túlélésükhöz és gyarapodásukhoz elengedhetetlen az anyaország stratégiai szintű, hosszú távú és kiszámítható támogatása. Ez nem kegy, hanem a nemzeti összetartozás parancsa.

A Téka által felépített, ma már több millió eurós értéket képviselő intézményrendszer immár kézzelfogható valóság.

Ezek a mi váraink, a megmaradás közösen emelt falai. Bennük és általuk biztosítottak azok a „kulturális, civilizációs hajszálygyökerek”, amelyekbe a jövő nemzedékei megkapaszkodhatnak, és amelyekből a mezőségi magyar jövő reménye táplálkozik.

Hivatalos jövőkép - végvár stratégia.

"Feladatunk az, hogy intézményi végvárakat építsünk a magyar nyelvi- és a kulturális határra. Olyan intézményeket, melyek a 21. sz. kihívásait felismerik és válaszolnak rá úgy, hogy ugyanakkor megtartják azokat a kulturális, civilizációs hajszálgyökereket, amelyekben az eljövendő magyar nemzedékek meg tudnak kapaszkodni, és otthonuknak érezhetik ezt a tájegységet."